

Suomen Kryoniikkaseura ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain sekä kudoslain muuttamisesta

Asia: VN/31656/2025; STM190:00/2025

Lausunnonantaja: Suomen Kryoniikkaseura ry

Päiväys: 11.8.2026

Julkaiseminen: Lausunnon saa julkaista hankesivuilla.

Yhteystiedot

Suomen Kryoniikkaseura ry

Lisätietoja lausunnosta antaa: Antti Tulonen, puheenjohtaja

Sähköposti: antti@kryoniikka.fi

Tiivistelmä	2
Mitä kryoniikka on?	3
Mitä esitämme	4
A. Ettei tämä esitys luo uusia esteitä	4
B. Selvennykset, jotka tarvitaan käytännön toimivuuteen	5
C. Jatkovalmisteluun	5

Vastaukset lausuntopyyntöön väliotsikoittain	5
1. Kommentit vainajasta viranomaiselle ilmoittamista sekä kuolemasta ilmoittamista väestötietojärjestelmään koskevista ehdotuksista (1 §, 2 d §)	5
Ilmoitus vainajan nimeämälle toimijalle	5
2. Kommentit kuoleman toteamista ja vainajan ulkotarkastusta koskevista ehdotuksista (2 §, 2 a–2 c §)	6
Viivytyksettömyys on kriittisen tärkeää hoitopolun alussa	6
3. Kommentit lääketieteellistä kuolemansyyn selvittämistä koskevista ehdotuksista (3 §, 6 a §)	9
4. Kommentit oikeuslääketieteellistä kuolemansyyn selvittämistä koskevista ehdotuksista (7 §, 7 a §, 10 §)	11
5. Kommentit vainajan ruumiin käsittelyä ja säilytystä koskevista ehdotuksista (10 a §, 10 b §)	12
6. Kommentit kuolintodistusta ja hautauslupaa koskevista ehdotuksista (10 c–10 f §)	13
7. Kommentit rangaistussäännöksestä (16 §)	14
8. Kommentit ihmisten elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annettua lakia koskevista ehdotuksista	15
9. Kommentit kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetuksen muutosehdotuksista	15

10. Muut kommentit	16
Kryoniikan toteuttaminen voidaan järjestää ilman julkisen terveydenhuollon merkittävää lisärasitusta	16
Kryoniikan toteuttaminen ei aiheuta kuolinpesälle kohtuuttomia kustannuksia	17
Valtionraajat ylittävä kuljetus	17
Viranomaiselta perusteltu päätös ja tehokas oikeussuoja	18
Erillinen jatkovalmistelu — ja yhdistyksen kanta	18
Kanta	19
Toiminnan luonne: säilytys on omakustanteista	19
Mitä jatkovalmistelun tulisi kattaa	19
Kuolemaa edeltävät valmistelevat toimet	19
Suomi ei ole tiukempi kuin muut – mutta kysymykseen on vastattu ilman valituskelpoista päätöstä	20
Myös Luontohautausliitto ja kansalaisaloite ovat tavoitelleet hautaustoimilain uudistamista	20
Sääntelystä turvaa ja selkeyttä alan toimijoille	20
Keskeinen aineisto	21

Tiivistelmä

Suomen Kryoniikkaseura ry kannattaa esityksen perustavoitteita. Tavoitteenamme ei ole asettaa kryoniikkaa elävien potilaiden hoidon, elinluovutuksen, luotettavan kuoleman toteamisen, luotettavan kuolemansyyn selvittämisen tai rikostutkinnan edelle. Tavoitteenamme on ennakoitava oikeudellinen reitti täysi-ikäisen henkilön nimenomaiselle, turvallisesti toteutettavalle ja itse rahoitetulle valinnalle kuolemanjälkeisestä käsittelystä.

Yhdistys on tutustunut Henri Heinosen 2.8.2026 antamaan lausuntoon ja yhtyy sen keskeisiin havaintoihin vainajan luovuttamista koskevan sääntelyn kapeudesta (10 a §, 10 c §, asetuksen 22 a §) sekä suojaajäähdytyksen ja vähiten kajoavan menetelmän tarpeesta.

Tässä lausunnossa keskitymme niihin täsmennyksiin, jotka ovat toteutettavissa esityksen nykyisessä rakenteessa ilman uutta lupajärjestelmää, sekä niihin kohtiin, joihin lausuntokierroksen myöhemmät lausunnot antavat aihetta. Kuoleman toteamisen perusteiden nostaminen lain tasolle, vastuunjaon selkeyttäminen ja vainajan käsittelyn viiveiden vähentäminen ovat kaikki kannatettavia. Pidämme myös myönteisinä sairaanhoitajan ja ensihoitajan rajattua toimivaltaa todeta kuolema (2 a §) sekä mahdollisuutta siirtää vainajan ruumis kylmäsäilytystilaan poliisin päätöksen perusteella silloin, kun kuolema on ilmeinen (10 b §:n 3 momentti).

Ehdotuksemme jakautuvat kolmeen: täsmennyksiin, joilla estetään uusien esteiden syntyminen, selvennyksiin, joita käytännön toimivuus edellyttää, sekä asioihin, jotka kuuluvat erilliseen jatkovalmisteluun. Emme esitä tämän lakimuutoksen yhteyteen uutta lupajärjestelmää. Emme esitä tässä vaiheessa uusia merkittäviä vastuita tai kuluja julkishallinnolle. Vastuullisen palvelutuotannon kulut ja tarpeellisen sääntelyn kustannukset katetaan viime kädessä palveluiden käyttäjiltä soveltuvien rahoitusinstrumentein ja palveluntarjoajilta lupamaksuina, ilman nettorasitetta julkistaloudelle sekä ilman kohtuuttomia kustannuksia vainajan kuolinpesälle.

Mitä kryoniikka on?

Kryoniikalla tarkoitetaan ihmisen juridisen kuoleman jälkeen koko hänen ruumiinsa tai ainoastaan aivojensa hallittua säilyttämistä erittäin alhaisessa lämpötilassa (**kryosäilytys**) siten, että alkaneet kuoleman biologiset ja kemialliset prosessit hidastuvat ja muuttuvat säilytyksen aikasaalassa erittäin vähäisiksi. Kryoniikan tarkoituksena on mahdollistaa henkilön palauttaminen elämään—tai vähintäänkin säilyttää henkilön rakennetta mahdollisimman ehjänä mahdollisimman pitkään. Kryoniikkaa laajempi käsite **biostaasi** viittaa biologisen prosessin ja siten kuolemankin tapahtumaketjun pysäyttämiseen ja siten kuolleen ihmisen ruumiin tai pelkkien aivojen rakenteen vastaavaan säilyttämiseen myös muilla keinoin, kuten kudoksen kemiallisella kiinnittämällä.

Kryoniikan elvytyspuolen toimivuutta ihmisillä tai kokonaisilla nisäkkäillä ei ole toistaiseksi osoitettu. Kuitenkin kryoniikalla on luonnontieteelliset teoreettiset perusteet ja yhteyksiä nykylääketieteen käytännön kanssa. Ihmiskudosten pitkäaikainen säilytys kylmissä lämpötiloissa (kryosäilytys) on vakiintunut osa lääketiedettä muun muassa hedelmöityshoidoissa, kantasolusiiroissa ja kudospankkitoiminnassa, ja elinten pitkäaikaissäilöntä on kansainvälisesti aktiivinen tutkimusala. Alan tilaa ja keskeisiä avoimia ongelmia – jääkiteiden muodostumisen estämistä, jäänestoaineiden haittoja kudokselle sekä kudoksen kutistumista – on tarkasteltu kootusti Bojicin ym. vertaisarvioidussa katsauksessa “Winter is coming: the future of cryopreservation” (BMC Biology 2021). Kryoniikan erityisenä tavoitteena on säilyttää aivojen rakenteellista ja molekyyli- ja informaatiota niin hyvin kuin nykytekniikalla voidaan. Nykyneurotieteen perusteella ihmisen pitkäkestoisten muistojen, persoonallisuuden ja muiden psykologisten ominaisuuksien kannalta merkityksellisen informaation oletetaan riippuvan ainakin hermoverkkojen rakenteesta, aivosolujen välisten liitosten määrästä, sijainneista, vahvuuksista ja muista piirteistä sekä mahdollisesti muista molekyyli- ja tiloista. Vielä ei kuitenkaan tiedetä tarpeeksi siitä, mitkä rakenteet ja molekyyli- ja tiloista piirteet ovat riittäviä näiden yksilön ihmisyydelle olennaisien tekijöiden säilymiselle. Rakenteellista aivosäilytystä on tämän vuoksi kuvattu kokeelliseksi mahdollisuudeksi säilyttää tulevan lääketieteen kannalta merkityksellistä informaatiota, ei osoitetuksi keinoksi palauttaa henkilö elämään (McKenzie ym. 2024). Menetelmää, jolla kryosäilötty ihminen voitaisiin palauttaa elämään, ei ole olemassa, eikä sellaisen kehittyminen ole varmaa. Kryosäilönnän tarkoituksena on tästä epävarmuudesta huolimatta vähentää sellaisen biologisen informaation peruuttamatonta häviämistä, joka tavanomaisen hajoamisen edetessä tai tuhkauksessa menetetään. Havainnollistuksena kryosäilöntä muistuttaa rakenteeltaan arkkuhautausta vainajan käsittely- ja säilytystapana, jossa balsamointinesteiden tilalla on kryosuoja-aineet, mullan sijasta on nestetyppeä ja arkun sijasta tyhjiöeristetty nestetypellä täytetty dewar-säiliö. Lausunnon johtopäätökset eivät riipu olennaisesti tulevan kryoniikkaelvytyksen onnistumistodennäköisyyksistä; on täysin mahdollista, että kryosäilöttyjä vainajia ei voida koskaan elvyttää, jolloin kryoniikka jää pelkäksi hautaamistavaksi. Emme kuitenkaan esitä, että kryosäilöntää olisi oikeudellisesti pidettävä hautaamisena.

Kysymys ei ole myöskään marginaalinen. Useita suomalaisia on 2010- ja 2020-luvuilla tehnyt kryosäilytys sopimuksen ulkomaisen säätiön tai yrityksen kanssa ja järjestänyt säilönnän rahoituksen etukäteen; nämä sopimukset voivat ajankohtaistua milloin tahansa. Kymmeniä ulkomaalaisia vainajia on jo kryosäilötty sveitsiläisen European Biostasis Foundation -säätiön tiloihin. Mainittakoon yhtenä eurooppalaisena esimerkkinä Yhdistyneessä kuningaskunnassa jo pitkään toiminut Cryonics UK -järjestö, joka järjestää kryoniikan ensiapuharjoitustapahtumia; järjestöllä on käytössään kryoniikka-ambulanssi, jonka avulla voidaan järjestää kryoniikan hoitopolku jopa ulkomailla sijaitseville vainajille (Garlick 2014). Vuonna 2018 tuomioistuin vahvisti järjestön statuksen yleishyödyllisenä toimijana ja piti järjestön harjoittamaa kryosäilytyskäytäntöjen kehittämistä toivottavana

([https://charity.decisions.tribunals.gov.uk/documents/decisions/Decision%20\(23%20August%2020](https://charity.decisions.tribunals.gov.uk/documents/decisions/Decision%20(23%20August%2020)

[18\).pdf](#)). Vastaavanlainen kryoniikka-ambulanssijärjestely löytyy myös saksalaiselta Tomorrow Bio -kryoniikkatoimijalta. Pohjoismaista ainakin Norjasta (Cryonics Institute Case 204), Tanskasta (Cryonics Institute Case 263) ja Ruotsista on siirretty vainajia laillisesti ulkomaille kryosäilöön (Tomorrow Bio 2025). Suomen Kryoniikkaseura ry:llä ei ole sopimussuhdetta mainittuihin ulkomaisiin toimijoihin. Vainajien siirrot ulkomaille kryosäilöön ovat siis olleet mahdollisia monissa Pohjoismaissa, vaikka Pohjoismaissa ei toistaiseksi ole vainajille tarkoitettuja omia pitkäaikaissäilöntälaitoksia eikä kyseisten maiden lainsäädäntö tunnusta kryoniikkaa; Suomesta ja Islannista ei tiettävästi ole vielä siirretty vainajia ulkomaille kryosäilöön. Viime vuosina on Suomessa kuitenkin ilmennyt, ettei ole täysin selvää, mitä toimenpiteitä vainajalle voidaan tehdä ja voidaanko kryosäilöntäsopimuksen eläessään tehnyt vainaja kuljettaa ulkomaille kryosäilöön. Epäselvyys ei perustu nimenomaiseen kieltoon vaan siihen, ettei kysymystä ole lainvalmistelussa tarkasteltu (ISAVI/8441/2023). Käytännön seuraus on helposti kuitenkin sama kuin kiellolla, kun lainsäädännölliset epäselvyydet aiheuttavat epätietoisuutta viranomaisten ja vainajan läheisten keskuudessa ja pidentävät ratkaisevasti kryoniikan kannalta olennaisia viiveitä. Kryoniikan pitkäaikaissäilöntälaitoksia on ainakin Yhdysvalloissa, Kiinassa, Venäjällä, Australiassa ja Sveitsissä. Maailmassa on tällä hetkellä arviolta hieman alle 800 kryonisessa tai kemiallisessa säilytyksessä olevaa vainajaa (Cryonics Wiki 2026, Alcor Life Extension Foundation, Cryonics Institute, KrioRus, European Biostasis Foundation / Tomorrow.bio ym., organisaatioiden ilmoittamat potilasmäärät, 2026).

Emme ehdota henkilön elvytyksen, muun hoidon, viranomaisilmoitusten tai tarpeellisen kuolemansyyn selvittämisen viivyttämistä tai estämistä. Emme myöskään ehdota, että tähän esitykseen rakennettaisiin kokonaan uusi kryoniikan lupajärjestelmä; se olisi todennäköisesti lausuntokierroksen tässä vaiheessa epärealistista. Pyydämme rajattuja ja teknologianeutraaleja täsmennyksiä, jotka palvelevat kaikkia vainajia ja heidän läheisiään ja jotka samalla estävät uutta lakia muodostumasta tarpeettomaksi esteeksi.

Mitä esitämme

A. Ettei tämä esitys luo uusia esteitä

1. Vainajan luovuttamista koskevat säännökset (10 c §, asetuksen 22 a §) kirjoitetaan teknologianeutraalisti niin, että ne kattavat hautaamisen ja tuhkaamisen ohella myös kryosäilönnän tai biostaasin vuoksi tapahtuvan ulkomaille kuljettamisen, opetuksen ja tutkimuksen sekä muun laissa sallitun käsittelyn tai säilytyksen. Myös 10 f §:ssä tarkoitettuun kaavaan lisätään kohdat luovutuksen tarkoitukselle ja vastaanottajalle.
2. Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, ettei 2 c §:n 2 momentin seitsemää vuorokautta ole tarkoitettu tavoiteajaksi. Ennakoidussa kuolemassa ulkotarkastus tehdään samassa yhteydessä kuoleman toteamisen kanssa.
3. Kuoleman toteamisen jälkeen sallitaan ulkoisesti kajoamaton ja dokumentoitu suojajäähdytys, jollei se vaaranna kuolemansyyn selvittämistä.
4. Velvoite poistaa hoitolaitteita (10 a § 3 mom) rajataan turvallisuusriskin aiheuttaviin tai käsittelyä haittaaviin laitteisiin.
5. Perusteluissa todetaan, ettei asianmukaisesti tehty suojatoimi ole 16 §:n nojalla lainvastainen yksin siksi, että se muuttaa ruumiin lämpötilaa.
6. Asetuksen 22 a § ei saa jäädä lakia kapeammaksi. Koska laillisuusvalvojat ovat katsoneet, ettei lain 17 §:n 1 momentin asetuksenantovaltuus täytä perustuslain 80 §:n vaatimuksia, aineellinen muutos on tehtävä lakiin.

B. Selvennykset, jotka tarvitaan käytännön toimivuuteen

7. Arvioidaan mahdollisuus ilmaista OmaKannassa elinluovutustahdon rinnalla kuolemanjälkeistä käsittelyä koskeva tahto sekä näiden keskinäinen etusija.
8. Harkitaan määriteltäväksi tarvittavilta osin kuoleman jälkeisten vakautus-, perfuusio- ja kuljetustoimenpiteiden sallittu sisältö, toimivaltaiset tekijät, pätevyysvaatimukset, tilat, dokumentointi ja valvonta.
9. Vainajan eläessään luotettavasti ilmaisema tahto otetaan huomioon kuolemansyyn selvittämisen menetelmää, käsittelyn kiireellisyyttä ja ruumiin luovuttamista arvioitaessa; tahdosta poikkeaminen kirjataan ja perustellaan.
10. Kuolemansyyn selvittämisessä suositetaan tarkoitukseen riittävää ja ruumiiseen – erityisesti aivokudokseen – mahdollisimman vähän kajoavaa menetelmää.
11. Perusteluissa on syytä todeta selvästi, ratkaistaanko tällä lailla se, mitä toimenpiteitä laillisesti kuolleelle ja luovutetulle vainajalle saadaan tämän oman ennakkotahdon nojalla tehdä. Näkemyksemme mukaan kaikkia mahdollisia asioita ei ole välttämätöntä ratkaista tässä yhteydessä vaan jäljempänä esitetyssä jatkovalmistelussa, mutta pidämme tärkeänä, ettei raja jaa epäselväksi. Ulkomailta Suomeen tulevan kryoniikka-ambulanssin pitäisi kuitenkin antaa toimia asianmukaisesti kuten muissakin maissa eli vainajan tahtoa kunnioittaen.
12. Toimintayksikön on tehtävä suppea ilmoitus vainajan eläessään nimeämälle toimijalle sekä mahdollistettava tämän pääsy vainajan luo myös virka-ajan ulkopuolella. Kustannukset voidaan periä toimijalta.
13. Jos viranomainen estää aikakriittisen tahdon toteuttamisen, asiasta annetaan viipymättä kirjallinen, perusteltu ja muutoksenhakukelpoinen päätös.

C. Jatkovalmisteluun

14. Käynnistetään erillinen jatkovalmistelu hautaustoimilain menetelmäsidoonaisuudesta ja luvanvaraisesta pitkäaikaissäilytyksestä Suomen maaperällä.

Vastaukset lausuntopyyntöön väliotsikoittain

1. Kommentit vainajasta viranomaiselle ilmoittamista sekä kuolemasta ilmoittamista väestötietojärjestelmään koskevista ehdotuksista (1 §, 2 d §)

Kannatamme ilmoitusketjun selkeyttämistä. Korostamme, ettei kuolemanjälkeistä käsittelyä koskeva tahdonilmaisu miltään osin muuta 1 §:n mukaista ilmoitusvelvollisuutta poliisille silloin, kun kuolemaan liittyy 7 §:ssä tarkoitettuja seikkoja.

Ehdotettu 2 d § on perusteltu. Pidämme tärkeänä, ettei kuoleman ilmoittamista väestötietojärjestelmään kytketä kuolintodistuksen valmistumiseen, hautaamiseen eikä valittuun käsittelytapaan. Henkilö, jonka ruumis on siirretty pitkäaikaissäilytykseen, on Suomen oikeudessa kuollut, ja kuolema on merkittävä väestötietojärjestelmään normaalisti.

Ilmoitus vainajan nimeämälle toimijalle

Ilmoitusketjusta puuttuu mekanismi, jolla vainajan dokumentoitu ja aikakriittinen tahto tavoittaa oikeat toimijat. Hän on saattanut olla vieraalla paikkakunnalla nopeasti pahenevan sairauden kanssa, joutunut nopeasti kommunikointikyvyttömäksi, kun paikallisessa potilastietojärjestelmässä ei ole tietoa lähiomaisista tai heitä ei ole välttämättä lainkaan saatavilla. Aikakriittisen tahdon toteutuminen edellyttää, että tieto kuolemasta tavoittaa vainajan itsensä nimeämän yhteyshenkilön

tai palveluntarjoajan viivytyksettä. Kysymys on kuitenkin henkilötietojen luovuttamisesta, ja luovutuksen oikeusperusta on kirjoitettava selväksi. Esitämme ilmoitusvelvollisuuden rajaamista seuraavasti:

- ilmoitus tehdään vasta kuoleman toteamisen ja tässä laissa säädettyjen viranomaisilmoitusten jälkeen;
- ilmoitus perustuu vainajan eläessään antamaan nimenomaiseen ja kirjalliseen suostumukseen, jossa yhteyshenkilö tai palveluntarjoaja on yksilöity;
- ilmoituksen sisältö on suppea: tieto kuolemasta, vainajan olinpaikasta, nimenomaisesti yhteyshenkilöstä ja asiassa vastuullisesta viranomaisesta;
- salassa pidettäviä terveystietoja ei luovuteta tämän säännöksen nojalla, vaan niiden luovuttamiseen sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia;
- ilmoitusta ei tehdä, jos se vaarantaisi kuolemansyyn selvittämisen.

Emme esitä ilmoitusvelvollisuutta ennen kuolemaa. Ennen kuolemaa tehtävä ilmoitus koskisi elävän potilaan terveydentilaa, ja sen oikeusperusta olisi arvioitava erikseen. Ennakkovalmius (Standby) on käytännössä järjestettävissä siten, että potilas itse tai hänen valtuuttamansa läheinen ilmoittaa toimijalle; tämä ei edellytä uutta sääntelyä.

2. Kommentit kuoleman toteamista ja vainajan ulkotarkastusta koskevista ehdotuksista (2 §, 2 a–2 c §)

Viivytyksettömyys on kriittisen tärkeää hoitopolun alussa

Hautaustoimilain 2 §:n 1 momentin mukaan vainajan ruumis on ilman aiheetonta viivytystä haudattava tai tuhkattava, ja terveydensuojeluasetuksen (1280/1994) 40 §:n 1 momentti edellyttää, että vainajan ruumis on haudattava viivytyksettä tiiviissä asianmukaisessa arkussa tai vastaavassa taikka tuhkattava krematoriossa. Kryoniikan kannalta juuri tämä viivytyksettömyyden periaate on ratkaiseva, ja syy on biologinen.

Kuoleman jälkeiset hajoamis- ja vaurioreaktiot ovat voimakkaasti lämpötilariippuvaisia. Ruumiinlämmössä ja huoneenlämmössä kudosten hienorakenne muuttuu nopeasti, kun taas matalissa lämpötiloissa muutos hidastuu suuruusluokittain. Kryoniikan menetelmällisiä perusteita ja iskeemisen vaurion merkitystä on käsitelty kootusti Benjamin P. Bestin artikkelissa ”Scientific Justification of Cryonics Practice” (Best 2008). Käytännön seuraus on, ettei ratkaiseva kysymys ole se, kuinka kauan pitkäaikaissäilytys kestää, vaan se, kuinka nopeasti kuoleman toteamisen jälkeen päästään jäähdyttämään. Vainajan tahdon tosiasiallisen toteutumisen kannalta yhden vuorokauden viive lämpimissä olosuhteissa merkitsee enemmän kuin hyvin pitkä säilytys nestetyypilämpötilassa. Ilmiötä on tarkasteltu yksityiskohtaisemmin lämpöhistoriaan perustuvan biologisen ajan käsitteen avulla Henri Heinosen artikkelikäsikirjoituksessa ”Hautaustoimilain viivytyskriteeri ja biologinen ajankulku” (Heinonen 2026a), joka on parhaillaan arvioitavana.

”Ilman aiheetonta viivytystä” -periaatteen tulisi ohjata kryoniikan/biostaasin hoitopolun aikakriittistä alkuvaihetta. Esitysluonnoksen 2 a §:ssä ehdotettu sairaanhoitajan ja ensihoitajan rajattu toimivalta todeta kuolema on tästä näkökulmasta erittäin kannatettava uudistus. Kun kuoleman toteaminen ei enää kaikissa tilanteissa edellytä lääkärin erillistä käyntiä, vainajan ruumis päästään 10 b §:n 2 momentin mukaisesti siirtämään kylmäsäilytykseen olennaisesti nykyistä nopeammin. Sama koskee 10 b §:n 3 momenttia, jonka nojalla siirto voidaan tehdä poliisin päätöksellä silloin, kun kuolema on ilmeinen. Nämä muutokset vähentävät viivettä kaikkien vainajien kohdalla, eivät vain kryoniikkatahdon tehneiden.

Korostamme, että kaikissa vaiheissa ratkaisun tekee kryoniikkatoimijasta riippumaton tahon. Kuoleman toteaa terveydenhuollon ammattihenkilö, kuolemansyyn selvittää ja kuolintodistuksen sekä haudauslupan laatii lääkäri, ja oikeuslääketieteellisissä tilanteissa tutkintalinjasta päättää poliisi. Yhdelläkään näistä ei ole taloudellista tai muuta intressiä säilytysjärjestelyyn. Kryoniikkatoimija ei osallistu kuoleman toteamiseen, kuolemansyyn selvittämiseen eikä luovutusta koskevaan harkintaan. Pidämme tätä rakenteellista riippumattomuutta olennaisena emmekä esitä siihen poikkeuksia. Vainajan hyvän loppuvaiheen hoidon, laadukkaan kryosäilytyksen ja ripeän jatkokuljetuksen toteutumisesta on kuitenkin erittäin suotavaa, että kryoniikkatoimijan kenttähenkilöstö ja vainajaa ennen tämän kuolemaa hoitavat terveydenhuollon ammattihenkilöt pyrkivät aktiiviseen yhteistyöhön vainajan tahdon toteutumisesta mahdollisuuksien mukaan jo ennakoivasti tietosuojaan ja tiedonvaihdon tarpeet huomioiden.

Sivuhuomautuksena on kuitenkin mainittava, että maailmalla on yllättävän usein tapauksia, joissa ruumishuoneelle viety 'vainaja' on vielä vironnut eloon. Lasarus-ilmiössä henkilön verenkierto voi spontaanisti palautua elvytyksen lopettamisen jälkeen, mutta tapaukset ovat harvinaisia. Myöskään etätarkastus ei ehkäise Lasarus-ilmiötä, mutta voi auttaa havaitsemaan elonmerkkejä. Kuoleman toteaminen vaatii siis riittävää asiantuntemusta. Luotamme siihen, että Suomessa toimivat terveydenhuollon ammattihenkilöt saavat jatkossakin tehtäviään vastaavan koulutuksen kuoleman toteamiseen, myös kryoniikan kannalta olennaisissa tilanteissa, joissa toissijaisia kuolemanmerkkejä ei ole vielä ehtinyt ilmaantua. Kannatamme lämpimästi sitä, että sikäli kuin soveltuvaa teknologiaa on saatavilla, lainsäädäntö mahdollistaisi sen hyödyntämisen ainakin osittain etänä tehtäviin ruumiin ulkotarkastuksiin, yhtäältä ehkäisemään ja toisaalta välittömästi tunnistamaan mahdolliset Lasarus-ilmiöt.

Kiinnitämme kuitenkin huomiota esitysluonnoksen 2 c §:n 2 momenttiin, jonka mukaan vainajan ulkotarkastus on suoritettava ilman aiheutonta viivytystä, kuitenkin viimeistään seitsemän vuorokauden kuluessa kuoleman toteamisesta. Koska haudauslupa edellyttää kuolemansyyn selvittämistä ja luovuttaminen puolestaan 10 c §:n 4 momentin mukaan haudauslupaa, seitsemän vuorokauden enimmäisaika voi käytännössä muodostua vainajan luovuttamisen tosiasialliseksi määräajaksi. Esitämme, että säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan nimenomaisesti, ettei seitsemää vuorokautta ole tarkoitettu tavoiteajaksi vaan ääriarjaksi, ja että dokumentoitu aikakriittinen tahto on peruste suorittaa ulkotarkastus selvästi tätä nopeammin. Perustelujen osalta tämä ei edellytä lakitekstin muuttamista. Yhdymme Lupa- ja valvontaviraston 6.8.2026 antamassaan lausunnossa esittämään kantaan, jonka mukaan ulkotarkastuksen määräaika tulisi jatkovalmistelussa tarkastella uudelleen ja lyhentää mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi kolmeen vuorokauteen. Yhdymme myös viraston näkemykseen siitä, ettei asiassa tule perusteettomasti terveydenhuollon tehokkuuden nimissä mahdollistaa vainajan käsittelyn pitkittämistä.

Huomautamme, että sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2020 lausunnoille lähettämässä luonnoksessa (VN/9812/2019) lääkärin suorittamalle kuoleman toteamiselle ehdotettiin kolmen vuorokauden määräaika tilanteissa, joissa sairaanhoitaja oli tehnyt kuoleman toteamisessa suoritettavat tutkimukset tai poliisimies kuoleman alustavan havainnoinnin. Nyt käsiteltävässä luonnoksessa lääkärin tehtävä on kevennetty kuoleman toteamisesta ulkotarkastukseksi, mutta sille asetettu takaraja on samalla pidennetty seitsemään vuorokauteen.

Pidämme välttämättömänä, että 2 a §:n nojalla tehty kuoleman toteaminen on oikeudellisesti lopullinen toteaminen eikä alustava havainto. Lausuntokierroksella on esitetty, että sairaanhoitajan suorittamalle toimelle säädettäisiin oma terminsä ja että lääkärin myöhempi toimi olisi varsinainen kuoleman toteaminen. Ymmärrämme esityksen taustalla olevan potilasturvallisuushuolen ja pidämme sitä aiheellisenä, mutta katsomme, että ratkaisu tulisi hakea koulutuksesta, kirjatusta kriteereistä ja lääkärikonsultaation saatavuudesta – ei toteamisen oikeusvaikutusten lykkäämisestä.

Jos oikeudellinen kuolema siirtyisi hetkeen, jona lääkäri suorittaa ulkotarkastuksen, se voisi 2 c §:n 2 momentin nojalla tarkoittaa jopa seitsemän vuorokauden viivettä. Seuraukset ulottuisivat kryoniikkaa selvästi laajemmalle: elin- ja kudosluvutuksen aikaikkunaan, väestötietojärjestelmään tehtävään ilmoitukseen, kuolinpesän muodostumisen viivästymiseen sekä esityksen omaan tavoitteeseen kohdentaa lääkäriyöpanosta tarkoituksenmukaisemmin. Vuoden 2020 luonnoksessa (VN/9812/2019) omaksuttiin kaksivaiheinen malli, jossa sairaanhoitaja teki tutkimukset ja lääkäri totesi kuoleman; nyt ehdotettu ratkaisu on tältä osin selkeämpi, ja pidämme sen säilyttämistä tärkeänä.

Muutosta ei perustella lääketieteellisillä syillä vaan terveydenhuollon toimintamallilla, jossa ulkotarkastukset tehdään esimerkiksi 1–2 kertaa viikossa. Emme siis pyydä perustelujen täsmentämistä vaan niiden muuttamista. Se, että kuolema on jo oikeudellisesti todettu, ei poista viiveen haittaa: kuten Turun yliopisto lausunnossaan toteaa, kuoleman toteamishetkellä tehdyt ensihavainnot toissijaisista kuolemanmerkeistä ovat kuolinajan arvioinnissa huomattavasti merkittävämpiä kuin päiviä myöhemmin kylmäsäilytyksen jälkeen tehdyt havainnot.

Yhdymme kuitenkin Lupa- ja valvontaviraston ja Turun yliopiston näkemykseen siitä, että kuoleman toteamiseen liittyvän terminologian on oltava esityksessä kauttaaltaan johdonmukaista ja että toteamisen juridinen arvo on kirjoitettava lakiin yksiselitteisesti.

Ennakoidussa kuolemassa, jossa kuolemansyy voidaan selvittää potilasasiakirjojen ja ulkotarkastuksen perusteella, ulkotarkastus tulisi tehdä samassa yhteydessä kuoleman toteamisen kanssa. Tämä vastaa esityksen omaa lähtökohtaa, jonka mukaan kuolema on todettava pääsääntöisesti muutaman tunnin kuluessa.

Ennakoidussa kuolemassa on mahdollista laatia etukäteen yksilöllinen ja yksityisesti rahoitettu toimintasuunnitelma sekä tavoiteaika, joka on yhteensopiva laadukkaan kryosäilytyksen kanssa. Dokumentoitu aikakriittinen tahto on hyväksyttävä peruste käsitellä asia kiireellisenä silloin, kun kiirehtiminen ei heikennä ulkotarkastuksen tai kuolemansyy selvittämisen laatua eikä vaaranna elävien potilaiden hoitoa. Emme esitä lääkäriille yleistä varallaolovelvollisuutta. Lääkärien ohella sairaanhoitajien ja ensihoitajien toimivalta sekä valvottu etäkonsultaatio voivat vähentää viivettä ilman raskasta uutta päivystysjärjestelmää. Sikäli kuin kryoniikka ei ole julkisin varoin rahoitettavaa terveydenhuoltoa, ei-yllättävän kuoleman tapahtuessa päivystysajalla tai muualla kuin terveydenhuollon toimintayksikössä tulisi varata myös mahdollisuus vainajan omilla varoilla ja järjestelyillä tukeutua kryotoimijasta riippumattomaan yksityisen terveydenhuollon ammatinharjoittajaan tai palveluntuottajaan kuoleman mahdollisuuksien mukaan välitöntä toteamista, vainajan ulkotarkastusta ja hautausluvan laatimista varten.

Useassa lausunnossa on esitetty, että ulkotarkastuksesta voitaisiin odotetussa kuolemassa luopua kuolintodistuksen laativan lääkärin harkinnan perusteella. Emme ota kantaa siihen, tulisiko näin säätää: kysymys koskee koko palvelujärjestelmää eikä ratkea kryoniikan näkökulmasta. Huomautamme kuitenkin, että jos näin päädytään, myös 3 §:n 2 momentti on kirjoitettava vastaavasti – nyky muodossaan ulkotarkastus on lääketieteellisen kuolemansyy selvittämisen välttämätön osa, joten siitä luopuminen estäisi kuolintodistuksen ja hautausluvan laatimisen kokonaan.

Omalta osaltamme emme pyydä poikkeusta ulkotarkastuksesta. Pidämme päinvastoin tärkeänä, että se tehdään ja kirjataan aina, kun vainajan ruumis luovutetaan peruuttamattomaan käsittelyyn. Ulkotarkastus on tällöin ainoa riippumaton havainto ruumiin tilasta, ja se suojaa yhtä lailla kuolemansyy selvittämisen luotettavuutta, omaisia kuin vainajan omaa dokumentoitua tahtoakin.

Ongelma ei siis ole ulkotarkastus vaan sen ajoitus. Esitämme, että ulkotarkastus tehdään ennakoidussa kuolemassa samassa yhteydessä kuoleman toteamisen kanssa. Tämä on saavutettavissa kahdella lausuntokierroksella esitetyllä tavalla: mahdollistamalla etälääketieteen käyttö ulkotarkastuksessa, kuten Lupa- ja valvontavirasto edellyttää, tai laajentamalla sairaanhoitajan toimivalta kattamaan ulkotarkastus ainakin osassa tilanteista, kuten Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue esittää. Kumpikin tuottaisi esityksen tavoitteleman lääkäriyöajan säästön ilman, että havaintojen näyttöarvo heikkenee. Seitsemän vuorokauden määräaika säästää lääkärin aikaa nimenomaan näyttöarvon kustannuksella; yhden käynnin malli ei.

Viivytyksettömyys on myös ihmisoikeuskysymys. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien katsoi asiassa Pannullo ja Forte v. Ranska (30.10.2001) Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa loukatun, kun vainajan ruumiin luovuttamista omaisille viivytettiin kuolemansyyn selvittämisen jälkeen kohtuuttoman pitkään. Esitysluonnoksen säätämisyjärjestysperusteluissa viitataan tähän ratkaisuun nimenomaisesti, samoin siihen, että vainajan kunnioittava kohtelu kuuluu 8 artiklan soveltamisalaan. Pidämme tätä lähtökohtaa oikeana ja katsomme, että se puoltaa myös vainajan oman tahdon huomioon ottamista.

3. Kommentit lääketieteellistä kuolemansyyn selvittämistä koskevista ehdotuksista (3 §, 6 a §)

Esitämme 3 §:ään lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan vainajan eläessään luotettavasti ilmaisema tahto on otettava huomioon kuolemansyyn selvittämisen menetelmää valittaessa ja jonka mukaan tahdosta poikkeaminen kirjataan ja perustellaan.

Emme esitä, että tahto sitoisi selvittäjää tai rajoittaisi tämän harkintaa. Emme myöskään esitä, että vähiten kajoavaa menetelmää olisi käytettävä jokaisessa tapauksessa. Sellainen velvoite edellyttäisi kuolemanjälkeisen kuvantamisen kapasiteettia, jota ei ole kaikkialla käytettävissä, ja johtaisi joko toteutumattomaan velvoitteeseen tai merkittäviin kustannuksiin.

Ehdotus on menettelyllinen. Kun dokumentoitu tahto on tiedossa, siitä poikkeaminen edellyttää kirjattua perustelua siitä, miksi vähemmän kajoavat menetelmät eivät riitä. Vastaava ratkaisu on jo kudoslain 9 §:ssä ja hautausoimilain 2 §:n 3 momentissa: vainajan tahdolla on oikeudellista merkitystä ilman, että se on ehdoton. Sama punnintavelvollisuus ilmenee Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisusta Polat v. Itävalta.

Yleisempi tavoite suosia tarkoitukseen riittävää ja mahdollisimman vähän kajoavaa menetelmää olisi perusteltua todeta esityksen perusteluissa. Pidämme sen kirjoittamista velvoittavaksi pykälätasolla tässä yhteydessä epärealistisena.

Vähiten kajoavat menetelmät kuolemansyyn selvittämisessä

Ruumiiseen mahdollisimman vähän kajoavat menetelmät (kuten Virtopsy) muodostavat portaittaisen kokonaisuuden: potilasasiakirjat ja ulkotarkastus, kuolemanjälkeinen tietokonetomografia tai magneettikuvaus, tarvittaessa angiografia, toksikologia ja kuvantamisohjattu kohdennettu näytteenotto, rajattu ruumiinavaus sekä vasta viimeisenä täydellinen ruumiinavaus (jos muut menetelmät eivät riittäneet).

Kuvantaminen ei tällä hetkellä ratkaise kaikkia infektioihin, toksikologiaan tai mikroskooppiseen patologiaan liittyviä kysymyksiä (Tyagi ja Aditya 2025). Ratkaisun on siksi aina perustuttava tapauksen diagnostisiin ja tutkinnallisiin tarpeisiin. Juuri tästä syystä lakiin sopii nimenomaan vähiten kajoavan riittävän menetelmän periaate eikä yhden pakollisen tekniikan vaatimus. Teknologia myös kehittyy nopeasti: vaikka kuvantaminen ei vuonna 2026 vielä korvaisikaan perinteistä ruumiinavausta joka tilanteessa, tilanne voi olla aivan toinen 10–20 vuoden kuluttua.

Kryoniikan tavoitteen kannalta erityisesti aivojen hienorakenteen säilyminen on keskeistä. Jos vainaja on eläessään luotettavasti ilmaissut tahtonsa kryosäilöntään tai muuhun aivojen rakenteen säilyttämiseen, tämä tahto tulisi ottaa nimenomaisesti huomioon valittaessa useista tutkinnallisesti riittävistä menetelmistä. Lähtökohtana tulisi tällöin olla aivojen anatomisen koskemattomuuden säilyttäminen aina, kun kuolemansyyn ja kuoleman olosuhteiden luotettava selvittäminen sen sallii. Monissa odotetuissa luonnollisissa kuolemissa ruumiinavausta ei tarvita lainkaan. Jos tutkimus on tarpeen mutta riittävä tieto saadaan kuvantamisesta, näytteistä tai rinta- ja vatsaonteloon rajatusta tutkimuksesta, kalloa ei tulisi avata. Aivoihin kajoava tutkimus on tehtävä silloin, kun kuolinsyyn tai kuoleman olosuhteiden luotettava selvittäminen sitä aidosti edellyttää. Jos dokumentoidusta tahdosta poiketaan, päätöksestä tulisi ilmetä, miksi vähemmän kajoavat menetelmät tai rajattu ruumiinavaus eivät riitä. Kun vähemmän kajoava menetelmä on joka tapauksessa diagnostisesti ja tutkinnallisesti riittävä, aivojen koskemattomuuden säilyttäminen ei lähtökohtaisesti edellytä viranomaiselta erillistä lisätoimenpidettä.

Periaate parantaa yleisesti vainajan arvokasta kohtelua ja tukee myös uskonnollisten ja kulttuuristen vakaumusten huomioon ottamista. Vertaisarvioidut tutkimukset osoittavat, että kuolemanjälkeinen kuvantaminen ja kuvantamisohjattu näytteenotto voivat tuottaa useissa tapauksissa erittäin luotettavan tuloksen, mutta parhaat tulokset saavutetaan tilanteeseen sovitulla menetelmien yhdistelmällä.

Jos tarvittavaa laitteistoa tai osaamista ei ole saatavilla, ei tulisi sulkea pois mahdollisuutta, että vainajan puolesta toimiva taho (kuten kryoniikkatoimija) vastaa kuvantamisen järjestämisen kohtuullisista kustannuksista tai järjestää laitteiston käyttöön. Tutkimukset tehtäisiin tällöinkin suomalaisten kuolemansyyn selvittäjien johdolla ja valvonnassa.

Vainajan tahdon kunnioittaminen on jo voimassa olevan oikeuden periaate

Velvollisuus kunnioittaa vainajan tahtoa on kirjoitettu lakiin. Hautaustoimilain (457/2003) 2 §:n 3 momentin mukaan vainajan ruumiin hautaamisessa ja tuhkaamisessa sekä tuhkan käsittelyssä tulee kunnioittaa vainajan katsomusta ja toivomuksia. Hallituksen esityksen mukaan säännöksellä on haluttu ilmaista yleinen periaate, jonka mukaan hautausjärjestelyjä koskevia valintoja tehtäessä lähtökohdaksi tulee ottaa se, mitä vainaja itse olisi toivonut (HE 204/2002 vp, 2 §:n yksityiskohtaiset perustelut). Sama lähtökohta toistetaan Lupa- ja valvontaviraston nykyisessä hautausta koskevassa ohjeistuksessa.

Esityksellä muutettavassa kudoslaissa (101/2001) vainajan oma tahto on vielä selvemmin ratkaiseva. Lain 9 §:n mukaan kuolleen ihmisen elimiä, kudoksia ja soluja saadaan irrottaa, jos ei ole tiedossa eikä syytä olettaa, että vainaja olisi eläessään vastustanut toimenpidettä. Oikeusjärjestys tunnustaa siis jo nyt vainajan elinaikanaan ilmaiseman tahdon oikeudellisesti ratkaisevaksi silloinkin, kun kysymys on hyvin pitkälle menevistä ruumiiseen kohdistuvista toimenpiteistä. Vastaavasti ruumiin luovuttaminen lääketieteelliseen opetukseen ja tutkimukseen perustuu vainajan eläessään antamaan kirjalliseen suostumukseen, ja säilytys voi tällöin kestää huomattavan pitkään.

Esitämme, että sama periaate kirjataan myös kuolemansyyn selvittämisestä annettavaan lakiin: vainajan eläessään luotettavasti ilmaisema tahto on otettava huomioon arvioitaessa kuolemansyyn selvittämisen menetelmiä, käsittelyn kiireellisyyttä ja ruumiin luovuttamista. Periaate ei koske vain kryoniikkaa/biostaasia. Se palvelee yhtä lailla uskonnollisia ja muita vakavia vakaumuksia, ruumiin luovuttamista lääketieteelliseen opetukseen ja tutkimukseen, elin- ja kudosluovutusta, kansainvälisiä vainajankuljetuksia sekä omaisten mahdollisuutta järjestää hautajaiset kohtuullisessa ajassa.

Tahdon huomioon ottaminen ei tarkoita ehdotonta veto-oikeutta. Siitä voidaan poiketa, jos kuolemansyyn selvittäminen, rikostutkinta, kansanterveys tai muu painava yleinen etu sitä edellyttää. Pyydämme ainoastaan, että poikkeaminen perustuu nimenomaiseen punnintaan eikä siihen, ettei tahdolla katsota olevan lainkaan oikeudellista merkitystä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisussaan Polat v. Itävalta (20.7.2021) katsonut Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa loukatun juuri siksi, ettei kilpailevia intressejä ollut lainkaan punnittu ennen vainajaan kohdistuvaa toimenpidettä.

Esitämme harkittavaksi, että hoitotahdosta erillinen kuolemanjälkeistä käsittelyä koskeva tahdonilmaisu voitaisiin tallentaa OmaKantaan tai muuhun valtakunnalliseen järjestelmään elinluovutustahdon rinnalle. Esitämme, että OmaKantaan tehty merkintä täyttää vaatimuksen ilman erillistä näyttöä. Merkintään olisi voitava liittää nimetty yhteyshenkilö tai palveluntarjoaja, tieto tahdon aikakriittisyydestä sekä tieto järjestetystä rahoituksesta. Varsinaisen maksusitoumuksen vainaja on eläessään toteuttanut erillisellä sopimuksella, vakuutuksella tai muulla luotettavalla rahoitusjärjestelyllä, ei rekisterimerkinnällä.

Kiinnitämme lisäksi huomiota näytteenoton ajoitukseen tilanteissa, joissa vainaja luovutetaan peruuttamattomaan käsittelyyn.

Ehdotetun 3 §:n mukaan lääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen perustuu ulkotarkastukseen, potilastietoihin sekä tarvittaessa ruumiinavaukseen ja muihin lisätutkimuksiin. Selvittämisestä vastaava lääkäri voi siis jo nyt määrätä näytteitä otettavaksi, emmekä esitä tähän uutta velvoitetta. Esitämme, että perusteluissa todetaan harkinnan olevan tavanomaista herkempi silloin, kun ruumis luovutetaan käsittelyyn, jonka jälkeen näytteitä ei voida ottaa.

Ero tavanomaiseen tilanteeseen on ajallinen eikä sisällöllinen. Haudatusta vainajasta voidaan tarvittaessa ottaa näytteitä myöhemmin poikkeuksellisen ekshumaation kautta, tuhkatusta ei. Kun kysymys kuolemansyystä herää vasta viikkojen kuluttua, aineistoa joko on tai ei ole. Päätös on siis tehtävä nopeasti eikä sitä voi korjata jälkikäteen.

Yhdymme tältä osin Turun yliopiston esitykseen velvoitteesta ottaa talteen ja säilyttää sairaalahoidon aikana otetut veri- ja virtsanäytteet mahdollista myöhempää oikeuslääketieteellistä tarvetta varten. Pidämme perusteltuna myös yliopiston huomiota siitä, ettei oikeuskemiallisia tutkimuksia tule suorittaa lääketieteellisen selvittämisen yhteydessä. Kysymys on nimenomaan talteenotosta ja säilyttämisestä, ei analysoimisesta; mahdollisen analyysin määrää poliisi, jos siihen ilmenee aihetta.

Kryoniikan osalta tämä tarkoittaisi, että näytteet voidaan määrätä otettavaksi kuoleman toteamisen jälkeen ja ennen kryosäilytykseen liittyvien lääkkeiden antamista ja perfuusion suoritusta. Näytteenoton ja säilytyksen kohtuulliset kustannukset voidaan periä toimijalta jäljempänä kuvatulla tavalla. Jos kuolemansyy on ilmeinen eikä lisätutkimuksia tarvita, näytteitä ei tarvitse ottaa.

Jos asia on 7 §:n nojalla siirtynyt oikeuslääketieteelliseen selvittämiseen, näytteenotto tapahtuu osana sitä eikä tämä ehdotus tule sovellettavaksi.

4. Kommentit oikeuslääketieteellistä kuolemansyyn selvittämistä koskevista ehdotuksista (7 §, 7 a §, 10 §)

Katso kohta 3 lääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen osalta esitutinnan turvaaminen on keskeistä ja selvittäminen tapahtuu poliisin määräämänä ja oikeuslääkärin tekemänä sisältäen esim. oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen, oikeuslääketieteelliset näytteet ja mahdollisen kuvantamisen. Vainajan tahto ei ole este millekään tarpeelliseksi katsotulle oikeuslääketieteelliselle selvitykselle. Viranomaisen

suuremman harkintavallan vuoksi esitämme, että tässä tapauksessa on erityisen tärkeää kirjallisesti perustella vainajan tiedetyn tahdon kanssa mahdollisesti ristiriidassa olevien selvitystoimien tarve, harkita vähemmän kajoavien tutkimusmenetelmien käyttöä erityisesti aivokudoksen osalta ja huomioida toive erityisen ripeästä hautausluvan antamisesta.

5. Kommentit vainajan ruumiin käsittelyä ja säilytystä koskevista ehdotuksista (10 a §, 10 b §)

Esitysluonnoksen 10 b §:n 5 momentissa säädettäisiin hyvinvointialueen velvollisuudesta huolehtia riittävästä kylmäsäilytystiloista. Useat hyvinvointialueet ovat lausunnoissaan tuoneet esiin, että kapasiteetti on ajoittain riittämätön ja että velvoite voi aiheuttaa investointikustannuksia.

Toteamme tältä osin, että vainajan luovuttaminen dokumentoidun aikakriittisen tahdon mukaiseen käsittelyyn tapahtuu korkeintaan tunneissa ja viiveettä hautausluvan saamisesta, kun taas tavanomaisessa hautausjärjestelyssä säilytysaikaan vaikuttavat omaisten aikataulutoiveet ja hautausmaan käytännöt. Järjestely ei siten lisää säilytystilojen tarvetta vaan vähentää sitä, eikä siitä aiheudu hyvinvointialueelle kustannuksia.

Kuolemansyyn selvittäminen ja suojaajähdytys

Kuoleman lainmukaisen toteamisen jälkeen tulisi voida aloittaa ulkoisesti kajoamaton suojaajähdytys, jos se ei vaaranna kuolemansyyn tai kuoleman olosuhteiden selvittämistä.

Säännös olisi teknologianeutraali ja hyödyttäisi myös elin- ja kudosluovutusta, opetusta ja tutkimusta, kansainvälistä kuljetusta sekä tavanomaista vainajasäilytystä. Toimenpide ja lämpötilakehitys olisi dokumentoitava.

Esitysluonnoksen 10 b §:n 2 momentin mukaan vainajan ruumis voidaan siirtää kylmäsäilytystiloihin, kun kuolema on todettu laissa säädetyn mukaisesti. Pidämme edellytystä oikeana emmekä ehdota siihen muutosta: kylmäsäilytykseen ei tule siirtää ketään, jonka kuolemaa ei ole todettu. Säännös koskee kuitenkin sanamuotonsa mukaan siirtoa kylmäsäilytystilaan eikä ota kantaa siihen, mitä kuoleman toteamisen jälkeen voidaan tehdä siellä, missä vainaja on. Pykälän 1 momentin mukainen velvollisuus säilyttää vainajan ruumista asianmukaisesti puoltaa sitä, että ulkoinen viilennys voidaan aloittaa jo ennen siirtoa. Pyydämme, että tämä todetaan säännöskohtaisissa perusteluissa.

Korostamme, että kysymys ei ole jäädyttämisestä. Nollan celsiusasteen alapuolella tapahtuva jäätyminen ilman kryosuoja-ainekäsittelyä aiheuttaa jääkiteiden muodostumisen kautta merkittäviä soluvaurioita, ja sitä on syytä välttää; juuri tämän vuoksi kryosäilönnässä pyritään vitrifikaatioon eikä jäätymiseen (Bojic ym. 2021). **Suojaajähdytyksellä tarkoitetaan tässä nollan celsiusasteen yläpuolelle (esimerkiksi noin +4 celsiusasteeseen) jäävää viilennystä, joka vastaa periaatteeltaan tavanomaista kylmiösäilytystä mutta aloitetaan aikaisemmin.**

Vastaavaa asiaa käsittelee kaikkien kuuden aluehallintoviraston yhteinen kirje (ESAVI/27984/2023), joka on osoitettu Suomen hautaustoimistojen liitto ry:lle. Sen taustalla on THL:n 17.7.2023 aluehallintovirastoille siirtämä liiton kirje, jossa kerrottiin seurakuntien vaihtelevista käytännöistä. Kirje on annettu tiedoksi kuntien ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköille, THL:n oikeuslääkintäyksikölle ja Kirkkohallitukselle. Valmistelusta vastasivat Itä-Suomen AVI:n ympäristöterveydenhuollon virkamiehet. Kirjeen mukaan vainajat on säilytettävä viileässä, +2...+8 °C, eikä vainaja saa jäätymä, koska sulaminen aiheuttaa nesteiden valumista.

Kyseinen ohjeistus on kryoniikan hoitopolun kanssa yhteensopiva, sillä vainajan/kryoniikkapotilaan jäätymistä on vältettävä, mutta ruumiinlämpö on hyvä saada nopeasti lähelle kylmiölämpötiloja (+2...+8 °C).

Kiinnitämme huomiota siihen, ettei laissa ole ratkaistu, mitä toimenpiteitä laillisesti kuolleelle ja luovutetulle vainajalle saadaan tämän oman ennakkotahdon nojalla tehdä. Kysymys koskee muun muassa mekaanista verenkierron ylläpitoa, sedaatiolääkitystä, antikoagulaatiota, verisuonikirurgiaa ja kryosuojaa-aineperfuusiota.

Emme esitä, että asia ratkaistaisiin tässä esityksessä. Sen määrittelemisen edellyttää lupa- ja valvontasääntelyn valmistelua, jota emme pyydä tälle kierrokselle. Esitämme ainoastaan, että mikäli asiaa ei ole tarkoitus ratkaista tässä yhteydessä, se todetaan perusteluissa selvästi. Ilman tätä 16 §:n rangaistussäännös voi käytännössä estää myös toimia, joita mikään ei kiellä.

Esitämme lisäksi, että toimintayksikön on mahdollistettava vainajan eläessään nimeämän kryoniikkatoimijan pääsy vainajan luo myös virka-ajan ulkopuolella, viikonloppuina ja loma-aikoina, kun kuolema on todettu, toimijan henkilöllisyys ja toimivaltuus on varmennettu ja kuolemansyyn selvittämisestä vastaava taho on sallinut toimenpiteet. Yksikön tavanomainen palveluaika ei saisi yksin muodostaa estettä.

Vähimmäisapuun kuuluisivat turvallisen pääsyn ja työtilan osoittaminen, vainajan viivytyksetön jäähdyttäminen kylmiölämpötilaan sekä nopea ja dokumentoitu luovutus. Elävien potilaiden hoito, kuolemansyyn selvittäminen ja turvallisuus ovat aina ensisijaisia. Toimenpiteet voidaan tarvittaessa tehdä kokonaan toimijan omassa liikkuvassa yksikössä toimintayksikön välittömässä läheisyydessä, jolloin sairaalan tiloja, laitteita tai henkilöstöä ei käytetä lainkaan.

Järjestelystä aiheutuvat kohtuulliset lisäkustannukset voidaan periä toimijalta ennakkosopimuksen perusteella. Velvoitteen ei ole tarkoitus siirtää yksityisen palvelun kustannuksia julkiselle terveydenhuollolle.

Kannatamme 10 a §:n 1 momentin jäljitettävyyssveloitetta ja pidämme sitä välttämättömänä myös mahdollisen pitkäaikaissäilytyksen kannalta. Esitämme, että velvoite kattaa nimenomaisesti myös luovutuksen ulkomaille kuljetettavaksi.

Esitysluonnoksen 10 a §:n 3 momentin mukaan vainajasta olisi poistettava ulkoisesti näkyvät hoitolaitteet niiden turvallisuudesta riippumatta. Esitämme velvoitteen rajaamista turvallisuusriskin aiheuttaviin taikka tutkimusta, kuljetusta tai valittua laillista hautaus- tai jatkokäsittelytapaa haittaaviin laitteisiin. Turvallinen kanyyli tai katetri tulisi voida dokumentoidusti jättää paikalleen, jos se on tarpeen laissa sallitun käsittely- tai kuljetustavan kannalta. Automaattinen poistaminen aiheuttaa tarpeetonta kudosvauriota ja viivettä ilman turvallisuushyötyä.

6. Kommentit kuolintodistusta ja hautauslupaa koskevista ehdotuksista (10 c–10 f §)

Esitysluonnoksen 10 c §:n 4 momentin mukaan kuolleen saa haudata tai tuhkata taikka vainajan ruumiin luovuttaa lääketieteen opetusta tai tutkimusta varten yliopistolle vasta, kun hautauslupa on annettu. Asetusluonnoksen 22 a §:n 1 momentin mukaan vainajan ruumis saadaan luovuttaa haudattavaksi tai tuhkattavaksi, kun lääkäri on laatinut hautausluvan. Säännösten tarkoitus on asettaa luovuttamisen ajallinen edellytys, ei luetella tyhjentävästi sallittuja hautaamis- tai jatkokäsittelytapoja. Käytännössä luetteloa kuitenkin luetaan tyhjentävänä, ja tämä on luultavasti ollut yksi syy siihen, ettei vainajan siirtoa ulkomaille kryosäilöön ole katsottu mahdolliseksi.

Kysymys ei ole uusi. Jo lähes 20 vuotta sitten, 11.9.2007, Helsingin Sanomien artikkelissa lääkintä- ja bio-oikeuden dosentti Lasse Lehtonen piti kryoniikkaa Suomessa lainsäädännön näkökulmasta eräänlaisena hautaamisena ja rajat ylittävää kuljetusta mahdollisena, kunhan asiakirjat ovat kunnossa (Merimaa 2007).

Koska sääntely nyt siirretään asetuksesta lakiin ja kirjoitetaan samalla uudelleen, tämä on luonteva hetki poistaa monitulkintaisuus. Esitämme, että vainajan luovuttamista ja hautausluvan oikeusvaikutusta koskevat säännökset kirjoitetaan teknologianeutraalisti niin, että ne kattavat hautaamisen ja tuhkaamisen ohella myös vainajan kuljettamisen ulkomaille asianmukaiseen pitkäaikaissäilöön (kryoniikka/kryosäilöntä/biostaasi), opetuksen ja tutkimuksen sekä muun laissa sallitun käsittelyn tai säilytyksen. Teknologianeutraaliudesta huolimatta ehdotamme näiden termien mainintaa laissa, jotta ei jäisi mitään epäselvyyksiä vainajan kuljettamisen ja säilönnän tarkoituksesta.

Vainajan luovuttamiseen tarvittavan asiakirjan nimi voisi olla *lupa vainajan luovuttamiseen*. Ilmaisuihin "käsittely ja säilytys" vastaa esityksen 3 a luvun omaa otsikkoa eikä edellytä uuden käsitteen luomista. Lakiteknisesti kevyempi vaihtoehto on säilyttää hautausluvan käsite ja määritellä sen sisältö laissa nimenomaisesti kattamaan myös muu tässä laissa tarkoitettu luovuttaminen. Muutos ei laillistaisi eikä kieltäisi kryosäilöntää Suomessa eikä velvoittaisi ketään mihinkään uuteen, mutta se estäisi käsiteltävää lakia muodostamasta uutta tarpeetonta estettä kryosäilöntä-/biostaasitahdoille.

Kun henkilö on eläessään tehnyt yksilöidyn kryosäilöntäsopimuksen/biostaasisopimuksen luvallisen ulkomaisen toimijan kanssa, ilmaissut tahtonsa luotettavasti ja järjestänyt rahoituksen, ulkomaille kuljettamisen edellytykset tulisi ratkaista ennakoitavien oikeussääntöjen perusteella. Kuoleman toteaminen, tarpeelliset tutkimukset, terveys- ja kuljetusvaatimukset sekä asiakirjat on aina turvattava. Artikkelissa (Heinonen 2026b) tarkastellaan kryosäilöntäsopimuksen tehneen vainajan siirtoa ulkomaille kolmen eri tapausryhmän tilanteissa; eroja on siinä, oliko vainaja eläessään ilmaissut kryosäilöntää koskevan tahtonsa *nimenomaisesti* (kryosäilöntäsopimus ja rahoitus kunnossa), *epämuodollisesti* (esimerkiksi suullinen toive ilmaistuna) vai *ei lainkaan* (ei lainkaan mainintaa kryosäilöntätöiveestä missään muodossa).

Hautauslupa on 10 f §:n mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vahvistaman kaavan mukainen asiakirja. Yhdyimme Kirkkohallituksen 6.8.2026 esittämään näkemykseen siitä, että lääkärin olisi annettava hautauslupa viipymättä sen jälkeen, kun ruumiiseen liittyvät tutkimukset on tehty, ja että hautauslupa olisi voitava toimittaa sähköisesti kaikille asianosaisille. Asetusmuistion mukaan asetuksen 26 a § kumottaisiin ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävästä vahvistaa kuolemasta tehtävän ilmoituksen, kuolintodistuksen ja hautausluvan lomakkeet säädettäisiin 10 f §:ssä. Jos luovutusluvan sisältöä laajennetaan, tämä on otettava huomioon myös lomakkeiden kaavoissa.

Teknologianeutraalisuudesta huolimatta pidämme harkinnan arvoisena, että termit kryoniikka, kryosäilöntä ja biostaasi mainittaisiin laissa tai vähintään säännöskohtaisissa perusteluissa nimeltä. Neutraali sanamuoto yksin jättää tulkinnanvaraa siitä, mitä "muu laissa sallittu käsittely tai säilytys" kattaa, ja juuri tämä tulkinnanvara on ollut nykyisen epäselvyyden syy. Nimeäminen ei laillistaisi toimintaa Suomessa vaan poistaisi epäselvyyden luovutuksen ja kuljetuksen tarkoituksesta.

Jos viranomaisella kieltää luovutuksen, asiasta on annettava viipymättä kirjallinen, perusteltu ja muutoksenhakukelpoinen päätös. Nykyinen tilanne, jossa este syntyy neuvonnan ja kirjevästausten kautta ilman valituskelpoista ratkaisua, ei täytä hallintolain ja perustuslain 21 §:n vaatimuksia. Aikakriittisessä asiassa tarvitaan lisäksi mahdollisuus vainajan tarkoitukseen soveltuvaan säilyttämiseen ratkaisun odottamisen ajaksi; muutoin oikeussuojakeino jää tehottomaksi, koska asia on tosiasiallisesti ratkennut ennen päätöstä. Asiaa käsitellään laajemmin muissa kommentteissa.

7. Kommentit rangaistussäännöksestä (16 §)

Pidämme blankorangaistussäännöksestä luopumista ja tahallisuuden tai törkeän huolimattomuuden edellytystä kannatettavina.

Kiinnitämme kuitenkin huomiota siihen, että 16 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan rangaistavaa olisi lääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen suorittaminen siten, että menettely on omiaan vaarantamaan kuolemansyyn selvittämisen. Jos laissa ei samalla todeta, mitkä kuoleman toteamisen jälkeiset suojatoimet ovat sallittuja, säännös voi käytännössä estää myös vaarattoman pintajäähdytyksen – ei siksi, että se olisi kiellettyä, vaan siksi, ettei kukaan uskalla arvioida sitä sallituksi.

Esitämme, että säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, ettei asianmukaisesti tehty ja dokumentoitu suojatoimi ole lainvastainen yksin sillä perusteella, että se muuttaa ruumiin lämpötilaa. Ratkaisevaa tulee olla, aiheuttaako toimi objektiivisesti arvioiden konkreettisen ja tieteellisesti perustellun vaaran kuolemansyyn selvittämislle. Lisäksi 5 kohdan kieliasu tulisi korjata muotoon "siten, että teko on omiaan vaarantamaan".

8. Kommentit ihmisten elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annettua lakia koskevista ehdotuksista

Kuoleman määritelmää ja toteamista koskevan sääntelyn kokoaminen yhteen lakiin on perusteltua.

Kiinnitämme huomiota yhteen selvennystarpeeseen. Elinluovutustahdosta ei tule päätellä, että henkilö olisi luopunut kuolemanjälkeistä säilytystä koskevista toiveistaan, eikä säilytystahdosta tule päätellä yleistä elinluovutuskieltoa. Osa säilytystahdoista on yhteensovitettavissa rajatun elin- tai kudoslouvuksen kanssa, osa ei. Esitämme, että arvioidaan mahdollisuutta ilmaista OmaKannassa elinluovutustahdon rinnalla kuolemanjälkeistä käsittelyä koskeva tahto sekä näiden keskinäinen etusija.

9. Kommentit kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetuksen muutosehdotuksista

Asetuksesta lakiin siirrettävien perussäännösten vuoksi ehdotetut kumoamiset ovat perusteltuja, ja pidämme perustuslain 80 §:n toteutumista edistävää ratkaisua kannatettavana.

Kiinnitämme huomiota asetuksenantovaltuuksien alaan. Asetusmuistion mukaan asetus annettaisiin lain 2 d §:n 4 momentin, 10 c §:n 5 momentin ja 17 §:n 1 momentin nojalla. Muistion mukaan 10 c §:n 5 momentin valtuus koskisi kuolintodistuksen ja hautausluvan laatimista sekä hautaamisen edellytyksiä.

Tästä seuraa kaksi johtopäätöstä.

Ensinnäkin asetuksen 22 a § ei voi jäädä lakia kapeammaksi. Muistion mukaan pykälän 1 momentissa säädetään vainajan ruumiin hautaukseen tai tuhkaukseen luovuttamisen edellytyksistä, eikä siihen ehdoteta muuta kuin terminologisia muutoksia. Jos 10 c § kirjoitetaan kattamaan hautaamisen ja tuhkaamisen ohella muu laissa sallittu käsittely tai säilytys, myös 10 c §:n 5 momentin valtuussäännös on kirjoitettava vastaavasti. Muutoin valtuus jää koskemaan vain hautaamisen edellytyksiä eikä asetusta voida muuttaa lain mukaiseksi.

Toiseksi yhdyimme siihen, mitä asetusmuistiossa itsessään todetaan lain 17 §:n 1 momentin täytäntöönpanovaltuudesta: perustuslakivaliokunnan mukaan tällaista valtuutusta on tulkittava supistavasti ja sen käyttöala jää verraten vähäiseksi (PeVL 7/2005 vp). Samaan lopputulokseen ovat lausunnoissaan päätyneet eduskunnan apulaisoikeusasiamies ja valtioneuvoston

oikeuskansleri. Tästä seuraa, ettei vainajan luovuttamista koskevaa aineellista muutosta voida tehdä asetustasolla, vaan se on tehtävä lakiin.

Toteamme lisäksi, ettei ehdotettavalle 3 a luvulle esitetä lainkaan asetuksenantovaltuutta. Vainajan ruumiin käsittelyä koskevat kysymykset on siten ratkaistava laissa, jos ne halutaan ratkaista.

10. Muut kommentit

Kryoniikan toteuttaminen voidaan järjestää ilman julkisen terveydenhuollon merkittävää lisärasitusta

Hautaustoimilain esitöiden mukaan vainajan katsomus ja toivomukset tulee ottaa huomioon niin hyvin kuin se on kohtuudella mahdollista. Säännös ei velvoita toteuttamaan sellaisia toivomuksia, joiden toteuttaminen olisi kohtuuttoman vaikeaa tai kuolinpesän varoihin nähden kohtuuttoman kallista. Sama raja on toistettu kryoniikkaa koskevassa viranomaiskirjeenvaihdossa. **Koska juuri tämä raja on käytännössä esitetty perusteeksi olla toteuttamatta kryosäilöntää koskevaa tahtoa, tuomme nimenomaisesti esiin, että kryoniikan tapauksessa kumpikaan rajausperuste ei täyty.**

Kryoniikkatoimija vastaa omista sopimuksen mukaisista toimistaan ja kustannuksistaan.

Kryoniikkasopimuksen mukaan hoitopolun käytännön toteutuksesta vastaa kryoniikkatoimija (esimerkiksi saksalainen Tomorrow Bio -yritys) ja sen valtuuttama paikallinen ryhmä, joka koostuu asianmukaisesti koulutetuista henkilöistä, kuten terveydenhuollon ammattilaisista ja perehtyneistä maallikoista. Toimenpidekokonaisuuteen [SST: Standby, Stabilization, perfusion, Transport] kuuluu ympärivuorokautinen **valmiuspäivystys** (Standby) asiakkaan luona joko tämän kotona tai terveydenhuollon palveluyksikössä odotetun kuoleman lähestyessä, kuten saattohoitovaiheessa.

Laillisen kuoleman toteamisen ja 2 c §:ssä tarkoitetun ulkotarkastuksen jälkeen, ja kun vainajan ruumis on 10 c §:ssä tarkoitetun luvan nojalla luovutettu, ryhmä toteuttaa **vakautuksen** (Stabilization), johon kuuluu veren ja hapen kierrätys elimistössä elvytyslaitteella, aivojen jäännöstoiminnan rauhoittaminen anestesia-aineella, veren hyytymisen lääkkeellinen ehkäisy ja ruumiin ulkoinen jäähdytys jäähauteella. Korostamme, että verenkiertoa tai kudossjakaumaa muuttavat toimet on tehtävä vasta ulkotarkastuksen jälkeen. Yhdymme Turun yliopiston 4.8.2026 antamassa lausunnossa esitettyyn huomioon, jonka mukaan kuoleman toteamishetkellä tehdyt ensihavainnot toissijaisista kuolemanmerkeistä ovat kuolinajan arvioinnissa huomattavasti merkittävämpiä kuin myöhemmin tehdyt havainnot. Tämä puoltaa sitä, että ulkotarkastus tehdään samassa yhteydessä kuoleman toteamisen kanssa – ei vain kryoniikan vuoksi, vaan kuolemansyyn selvittämisen luotettavuuden vuoksi.

Näiden aloittamisen jälkeen voidaan toimenpiteitä tarkoituksenmukaisessa vaiheessa jatkaa kryoniikkatoimijan omassa liikkuvassa yksikössä tai muussa tarkoitukseen varatussa tilassa. Jotta ruumiin ja aivojen lämpötila voidaan laskea alle nollan celsiusasteen ilman haitallisten jääkiteiden muodostumista, suuret verisuonet kanyloidaan ihon pinnalta käsin ultraääniohjauksessa tai kirurgisesti ja tehdään **perfuusio** (läpihuuhtelu, Perfusion) eli veri korvataan asteittain kryosuojaineliuksella. Ruumiin lämpötila lasketaan kuivajään lämpötilaan (noin -79°C). Näin käsitelty ruumis (tai pelkät aivot kallon suojassa) voidaan kuljettaa (Transport) pitkäaikaissäilöntälaitokselle (esim. sveitsiläinen European Biostasis Foundation -säätio), jossa se säilötään nestetypellä täytettävässä tankissa (noin -196°C).

Suomalaiselta viranomaiselta ja julkisen tai yksityisen terveydenhuollon palveluyksiköltä toimijoihin edellytetään pääsääntöisesti vain samoja toimia kuin missä tahansa kuolemantapauksessa: odotetun kuoleman (mahdollisimman) viivytyksetön toteaminen ja hautausluvan laatiminen sekä ruumiin luovuttaminen. Varsinaisen kuolintodistuksen laatimisella ei

ole erityistä kiirettä. Ulkomaille kuljettaessa tarvitaan lisäksi ruumiinkuljetuslupa, jonka antaminen kuuluu jo nykyisin vakiintuneeseen menettelyyn ja jota käytetään säännöllisesti tavanomaisissa kansainvälisissä vainajankuljetuksissa.

Toimenpiteet voidaan tarvittaessa tehdä kokonaan kryoniikkatoimijan omassa liikkuvassa yksikössä toimintayksikön välittömässä läheisyydessä, jolloin sairaalan tiloja, laitteita tai henkilöstöä ei käytetä lainkaan. Toimintayksiköltä edellytetään tällöin vain kryoniikkatoimijan välitöntä päästämistä vainajan luo ja vainajan luovuttamista kryoniikkatoimijalle.

Ymmärrämme, että näin suoraviivainen toiminta on mahdollista vain, mikäli kuolema on odotettu ja kuolemansyynselvitys onnistuu lääketieteellisin perustein ilman ruumiinavausta eikä ole aihetta oikeuslääketieteelliselle kuolemansyyn selvittämiselle.

Kryoniikan toteuttaminen ei aiheuta kuolinpesälle kohtuuttomia kustannuksia

Kuolinpesälle ei koidu kohtuuttomia kustannuksia silloin, kun kryosäilönnän rahoitus on järjestetty etukäteen. Rahoitus voidaan toteuttaa usealla tavalla, esimerkiksi henkivakuutuksella, kryoniikkapalvelun ennakkomaksulla tai muulla sopimusperusteisella rahoitusjärjestelyllä. Myös testamenttiin perustuva rahoitus voi olla mahdollinen, mutta tällöin varat kuuluvat jäämistöön ja järjestely voi vaikuttaa muuhun perintöön. Kuitenkin lähtökohtaisesti omaiset/perilliset ovat tietoisia ja sallivia vainajan kryoniikkajärjestelyiden suhteen. Lyhyesti: **Valtiolle ja omaisille ei koidu kryoniikasta/biostaasista yllätyskuluja eikä vainajan kryosäilömisestä seuraa jatkuvaa maksuvelvoitetta omaisille; vainaja on eläessään järjestänyt kryoniikkaan/biostaasiin liittyvät maksuasiat kuntoon.** Tämän lausunnon kannalta olennaista siis on, ettei julkiselle terveydenhuollolle tai omaisille synny velvollisuutta rahoittaa kryosäilöntää: järjestely voidaan, ja yleensä tulee, rahoittaa etukäteen. Jos rahoitus perustuu henkivakuutukseen, jonka edunsaajaksi on määrätty kryoniikkatoimija, tai palvelu on maksettu ennakoon, kustannus ei lähtökohtaisesti rasita kuolinpesää. Jos lakisääteisen menettelyn ohella tarvitaan yksinomaan tätä tarkoitusta varten ylimääräistä varallaoloa, tilan käyttöä, henkilöstöä tai kuljetusjärjestelyä, lisäpalvelu voidaan järjestää ennakkosopimuksella ja sen kohtuulliset ja läpinäkyvät lisäkustannukset periä kryoniikkatoimijalta tai muusta etukäteen järjestetystä rahoituksesta.

Maksullinen lisäjärjestely ei saa syrjäyttää muita potilaita eikä nopeuttaa viranomaisvelvollisuuksien täyttämistä muiden kustannuksella. Toisaalta asianmukaisesti rahoitettua ja turvallista järjestelyä ei tulisi torjua pelkästään sillä perusteella, että se poikkeaa tavanomaisesta palvelusta.

Kysymys ei siis ole julkiselle vallalle asetettavasta velvollisuudesta rahoittaa yksityistä pitkäaikaissäilytystä. Kysymys on siitä, ettei ennalta rahoitettua ja itse järjestettyä ratkaisua estetä ilman nimenomaista oikeudellista perustetta.

Valtionrajat ylittävä kuljetus

Vainajan ruumiin säilyttämisestä ja kuljettamisesta säädetään terveydensuojeluasetuksen (1280/1994) 41 §:ssä. Pykälän 2 momentin mukaan ruumis on muualla kuin sairaalan tiloissa säilytettävä asianmukaisessa tiiviissä arkussa tai vastaavassa ennen hautaamista, 3 momentin mukaan ruumiin kuljettaminen on sallittua vain siihen tarkoitukseen varatussa kulkuneuvossa, ja 4 momentin mukaan ruumiinkuljettamisesta valtioiden välillä säädetään erikseen. Sekä Lupa- ja valvontavirasto että Kirkkohallitus ovat lausunnoissaan kiinnittäneet huomiota tähän pykälään ja sen suhteeseen ehdotettavaan 3 a lukuun.

Emme esitä 41 §:n muuttamista emmekä uusia vaatimuksia vainajan säilyttämiselle tai kuljettamiselle. Pyydämme ainoastaan, että esityksen perusteluissa todetaan kolme seikkaa, jotka ovat voimassa olevan sääntelyn mukaisia mutta jäävät esityksessä auki:

Ensinnäkin ilmaisu "tai vastaava" 2 momentissa on toiminnallinen. Ratkaisevaa on säilytysvälineen tiiviys, hygieenisuus, lämpötilanhallinta, turvallinen käsiteltävyys ja jäljitettävyys, ei se, onko väline nimenomaisesti hautaamiseen tarkoitettu arkku. Täsmennys on tarpeen jo tavanomaisissa kansainvälisissä vainajankuljetuksissa käytettävien sinkkivuorattujen arkkujen ja kylmäkuljetusratkaisujen vuoksi.

Toiseksi 3 momentin edellytys koskee kulkuneuvon varaamista tähän tarkoitukseen. Säännös ei sisällä lupa-, hyväksyntä- tai rekisteröintivaatimusta, eikä sellaista ole syytä tässä yhteydessä luoda. Vaatimus täyttyy, kun kulkuneuvo on varattu vainajankuljetukseen ja soveltuu siihen.

Kolmanneksi uudella 3 a luvulla ei ole tarkoitus rajoittaa sitä, mitä 41 § jo sallii. Jos tarkoitus on toinen, se on syytä todeta nimenomaisesti.

Ulkomailta Suomeen tulevan kryoniikka-ambulanssin pitäisi kuitenkin antaa toimia asianmukaisesti kuten muissakin maissa eli vainajan tahtoa kunnioittaen. Kysymys siitä, milloin kotimainen vainajankuljetukseen varattu liikkuva yksikkö toimii kuljetusvälineenä ja milloin toimenpidetilana, jää tämän esityksen ulkopuolelle. Sitä voidaan tarkastella jäljempänä esitellyssä jatkovalmistelussa yhdessä toimijan luvan, henkilöstön pätevyyden, tilavaatimusten ja valvonnan kanssa.

Toteamme lisäksi, että 41 §:n 4 momentti on viittaussäännös: terveydensuojeluasetus ei itse sääntele valtioiden välistä ruumiinkuljetusta. Asetuksen 41 § ei siten aseta valtioiden väliselle kuljetukselle lisäedellytyksiä sen ohella, mitä siitä erikseen säädetään.

Euroopan neuvoston ruumiiden kuljettamista koskevan sopimuksen (SopS 13/1989) 1 artiklan 2 kappaleen mukaan sopimusta sovelletaan kuljetukseen, jonka määrävaltiossa vainaja on määrä haudata tai tuhkata. Sopimuksen 2 artiklan 1 kappaleen mukaan sen määräykset ovat enimmäisvaatimuksia. Sopimus ei siten näkemyksemme mukaan sovellu kuljetukseen, joka päättyy muuhun laissa sallittuun käsittelyyn tai säilytykseen, eikä se aseta sellaiselle kuljetukselle estettä.

Tästä seuraa, että vaatimus hautausluvasta ruumiinkuljetusluvan edellytyksenä ei tällaisessa tapauksessa perustu sopimukseen vaan kansalliseen käytäntöön. Esitämme, että perusteluissa selvennetään, minkä asiakirjan nojalla ja minkä viranomaisen päätöksellä vainaja voidaan luovuttaa ulkomaille kuljetettavaksi silloin, kun sopimus ei sovellu. Jos 10 c §:n luovutuslupa kirjoitetaan teknologianeutraaliksi, myös tämä ketjun osa on syytä todeta, jotta muutos ei jää vaikutuksettomaksi.

Kirkkohallitus on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, ettei esityksessä oteta kantaa hautausluvan ja ulkomaisten asiakirjojen suhteeseen Suomeen tuotavien vainajien osalta. Vastaava kysymys koskee Suomesta lähtevää kuljetusta. Esitämme, että perusteluissa selvennetään hautausluvan ja ruumiinkuljetusluvan keskinäinen suhde sekä se, mikä viranomainen ratkaisee kuljetusluvan silloin, kun sopimus ei sovellu. Pidämme ongelmallisena, että kysymys on nykyisin ratkaistu tapauskohtaisesti ilman valituskelpoista päätöstä.

Viranomaiselta perusteltu päätös ja tehokas oikeussuoja

Jos viranomainen kieltää luovutuksen tai suojajähdytyksen taikka muutoin estää aikakriittisen tahdon toteuttamisen, asianosaiselle tai ennalta nimetyille edustajalle on annettava viipymättä kirjallinen, perusteltu ja muutoksenhakukelpoinen päätös. Nykyinen tilanne, jossa este syntyy neuvonnan ja kirjevastausten kautta ilman valituskelpoista ratkaisua, ei täytä hallintolain ja perustuslain 21 §:n asettamia vaatimuksia.

Aikakriittisessä asiassa tarvitaan lisäksi mahdollisuus vainajan väliaikaiseen ja tarkoitukseen soveltuvaan säilyttämiseen ratkaisun odottamisen ajaksi. Muutoin

oikeussuojakeino jää tehottomaksi, koska asia on tosiasiallisesti ratkennut (vainajan aivokudos on voinut vaurioitua olennaisesti), ennen kuin päätös ehditään antaa.

Erillinen jatkovalmistelu — ja yhdistyksen kanta

Tässä lausunnossa esitetyt täsmennykset ovat tietoisesti rajattuja. Ne on valittu sen perusteella, mikä on toteutettavissa tämän esityksen rakenteessa. Ne eivät ole yhdistyksen koko kanta, ja pidämme aiheellisenä todeta kannan tässä avoimesti, jotta sitä ei tarvitse päätellä pyyntöjemme suppeudesta.

Kanta

Yhdistys katsoo, että täysi-ikäisellä ja päätöskykyisellä ihmisellä tulee olla oikeus valita eläessään, että hänen ruumiinsa säilytetään kuoleman jälkeen luvanvaraisesti ja valvotusti sen sijaan, että se haudataan tai tuhkataan – ja että tämä valinta on voitava toteuttaa myös Suomen maaperällä, ei ainoastaan kuljettamalla vainaja ulkomaille.

Perustelumme ei ole se, että kryosäilötty ihminen voitaisiin palauttaa eloon. NykYTEKNIKALLA kryoniikkapotilaan elvyttäminen ei ole mahdollista, eikä tulevaa onnistumistodennäköisyyttä voida luotettavasti arvioida. Perustelumme on epäsymmetria: hautaaminen johtaa ajan mittaan ja tuhkaaminen nopeasti rakenteen häviämiseen, kun taas kryosäilytyksen tavoitteena on hidastaa häviämistä ja säilyttää mahdollisimman paljon rakennetta. Kun kaksi vaihtoehtoa ovat molemmat sallittuja tapoja kohdella vainajaa, ja toinen niistä säilyttää mahdollisuuden, jonka toinen sulkee, valinnan estämiselle on esitettävä nimenomainen ja oikeasuhtainen peruste. Sitä ei nykyisin ole esitetty – kysymystä ei ole lainvalmistelussa tarkasteltu lainkaan.

Emme väitä valinnan olevan järkevä kaikille emmekä pyydä kenellekään velvollisuutta pitää sitä uskottavana. Pyydämme, että se on ennakoitavasti mahdollinen sille, joka sen itse tekee ja itse rahoittaa.

Toiminnan luonne: säilytys on omakustanteista

Yhdistyksen kanta on, että pitkäaikainen säilytys on Suomessa järjestettävä voittoa tavoittelemattomasti – yhdistys- tai säätiömuodossa ja omakustannusperiaatteella. Emme esitä tätä lain vaatimuksena vaan sitoumuksena, jonka pidämme välttämättömänä toiminnan uskottavuudelle. Säilytysvelvoite kestää vuosikymmeniä tai pidempään, eikä se ole yhteensovitettavissa liiketaloudellisen tuotto-odotuksen kanssa. Rahoitus on eriytettävä toimijan muusta taloudesta, ja toiminnan päättymisen varalle on oltava suunnitelma vainajien siirtämisestä toiselle luvan saaneelle toimijalle tai toissijaisesta hautaamisesta tai tuhkaamisesta.

Tämä on syytä erottaa kuolemanjälkeisistä vakautus-, perfuusio- ja kuljetuspalveluista (SST), jotka ovat vainajan eläessään tilaamia ja maksamia palveluja ja voivat olla liiketaloudellisin ehdoin tuotettuja. Ne eivät ole hautaustoimea vaan sopimusperusteista vainajan käsittelyä.

Mitä jatkovalmistelun tulisi kattaa

Esitämme, että sosiaali- ja terveysministeriö käynnistää määräaikaisen ja poikkihallinnollisen hankkeen, jossa selvitetään hautaustoimilain muuttaminen ja luvanvaraisen pitkäaikaissäilytyksen sääntely. Hankkeen tulisi kattaa ainakin:

- täysi-ikäisen henkilön tietoon perustuva, kirjallinen ja peruutettavissa oleva ennakkotahto sekä sen rekisteröinti;
- toimijan lupa, henkilöstön pätevyys, tilat, tarvikkeet, lääke- ja laiteturvallisuus sekä viranomaisvalvonta;
- dokumentointivelvoitteet, joiden avulla säilytyksen laatua voidaan jälkikäteen arvioida;
- pitkäaikaisen rahoituksen suojaaminen ja varautuminen toiminnan päättymiseen;

– velvollisuus kertoa asiakkaalle avoimesti, ettei menetelmää kryosäilötyn ihmisen palauttamiseksi elämään ole olemassa eikä sellaisen kehittyminen ole varmaa.

Kuolemaa edeltävät valmistelevat toimet

Kuten de Wolf ja Salmensuu (2019) hahmottelemassaan hoitomallissa kuvaavat, vakautuksen ja perfuusion valmisteluun tulisi suhtautua kuten ennakoituun lääketieteelliseen toimenpiteeseen. Osa valmistelevista toimista, kuten suurten verisuonten kanylointi, olisi aikakriittisyyden vuoksi perusteltua tehdä ennen juridisen kuoleman tapahtumista. Tämä on lausuntomme kiistanalaisin kohta, ja esitämme sen tässä eikä varsinaisissa pyynnöissämme, koska se edellyttää elävään potilaaseen kohdistuvien toimenpiteiden arviointia – ei vainajan käsittelyä koskevien säännösten muuttamista.

Jatkovalmistelussa on ratkaistava, mitä valmistelevia toimenpiteitä voidaan tehdä, kenen toimesta, minkä suostumuksen nojalla ja millä edellytyksillä. Lähtökohtana on oltava saattohoidon tietoon perustuvan suostumuksen kehys ja se, ettei mikään valmisteleva toimi saa vaikuttaa hoitoratkaisuihin, kuoleman ajankohtaan tai potilaan hoidon laatuun. Ulkomailta Suomeen tulevan kryoniikka-ambulanssin pitäisi kuitenkin antaa toimia asianmukaisesti kuten muissakin maissa eli vainajan tahtoa kunnioittaen.

Suomi ei ole tiukempi kuin muut – mutta kysymykseen on vastattu ilman valituskelpoista päätöstä

Saksassa osavaltioiden hautauslainsäädäntöön sisältyvät hautaus- ja hautausmaapakko rajoittavat erityisesti kokonaisen vainajan pitkäaikaista kryosäilytystä. Käytännössä kokonaisen ruumiin kryosäilytään tähtäävä eurooppalainen palveluketju perustuu siihen, että vainaja kuljetetaan asianmukaisin asiakirjoin Saksasta ulkomaiseen pitkäaikaissäilytyspaikkaan, nykyisin esimerkiksi Sveitsiin. Saksassa toimivan Cryonics Germanyn on kuitenkin ilmoitettu tarjoavan suppeampaa neurosäilytystä, jossa vain aivot säilytetään kryogeenisesti ja muu ruumis haudataan tavanomaisesti. (Cryonics Wiki 2026b) Julkisesti saatavilla olevien tietojen mukaan Cryonics Germany tarjoaa Saksassa aivojen erillistä neurosäilytystä, mutta järjestelyn tarkka oikeudellinen peruste ja nykyinen toiminnan laajuus eivät käy lähteistä yksiselitteisesti ilmi. (Gerontologische Forschungs- und Aktionsgemeinschaft 2023) Saksa kuitenkin osoittaa siten sekä ulkomaille kuljettamiseen perustuvan mallin että mahdollisuuden erottaa kokonaisen vainajan pitkäaikaissäilytys aivojen erillisestä säilynnästä. Kokonaisen vainajan kryosäilyntä on siis mahdollista siirtämällä vainaja ulkomaille kryosäilylön ilman, että kokonaisen vainajan säilytystä erikseen sallitaan potilaan kotimaassa.

Suomen erityispiirre ei ole kielto vaan se, että kysymykseen on jo vastattu kirjallisesti ilman valituskelpoista päätöstä (ISAVI/8441/2023). Muista vertailumaista ei ole tässä lausunnossa yksilöity vastaavaa viranomaisratkaisua. Siksi täällä tarvitaan kirjaus, jota muualla ei ole tarvittu.

Myös Luontohautausliitto ja kansalaisaloite ovat tavoitelleet hautaustoimilain uudistamista

Kiinnitämme huomiota siihen, että hautaustoimilain binäärisyys – laki tuntee hautaustapoina vain arkkuhautauksen ja tuhkauksen – on tunnistettu ongelmaksi myös kryoniikasta riippumatta. Luontohautausliitto ja vireillä ollut kansalaisaloite (kansalaisaloite.fi/fi/aloite/14246) esittävät lain laajentamista kattamaan kompostointihautauksen ja vesituhkauksen, ja perustelu on rakenteeltaan sama kuin meidän: laki sulkee pois menetelmiä, joita se ei erikseen kiellä, koska se luettelee sallitut tyhjentävästi.

Esitämme siksi, ettei jatkovalmistelua rajata kryoniikkaan vaan että se koskee hautaustoimilain menetelmäsidonaisuutta yleisesti. Yhteinen hanke on sekä lainsäädäntötaloudellisesti järkevämpi että lopputulokseltaan kestävämpi kuin yksittäisiä menetelmiä koskevat erillisratkaisut.

Sääntelystä turvaa ja selkeyttä alan toimijoille

Englannin High Court käsitteli asiassa *Re JS (Disposal of Body)* [2016] EWHC 2859 (Fam) alaikäisen kryosäilytystä koskevaa tahtoa. Ratkaisussa tuomari katsoi tapauksen tapahtumien viittaavan kryosäilytyksen asianmukaisen sääntelyn tarpeeseen, jos sitä maassa jatkossa harjoitetaan. Sairaalan asianajajien jälkikäteen toimittamassa muistiossa toimintaa kuvattiin alivarustelluksi ja järjestäytymättömäksi, ja se aiheutti hoito- ja ruumishuoneen henkilökunnalle huolta.

Emme sivuuta tätä vaan pidämme sitä keskeisenä perusteena esitykselle. Sääntelemätön toiminta aikakriittisessä tilanteessa terveydenhuollon tiloissa on riski henkilökunnalle, omaisille ja vainajalle itselleen. Juuri siksi esitämme, että toimijan lupa, pätevyysvaatimukset, sallitut toimenpiteet, dokumentointi ja valvonta määritellään ennakolta eikä ensimmäisen tapauksen yhteydessä. Samassa ratkaisussa sairaala oli sopinut etukäteen ennakoilmoituksesta toimijalle, mikä osoittaa järjestelyn olevan toteutettavissa myös sopimalla.

Voimassa oleva lainsäädäntö tuntee vainajan kuljettamiseen tarkoitetun ajoneuvoluokan, mutta sen edellytykset on kirjoitettu pelkkää kuljetusta silmällä pitäen. Se havainnollistaa yleisemmin sitä, että vainajaa koskeva sääntely olettaa kuoleman jälkeisen toiminnan olevan siirtämistä, ei toimenpiteitä.

Keskeinen aineisto

- Best, Benjamin P.: Scientific Justification of Cryonics Practice. *Rejuvenation Research* 11(2) 2008, s. 493–503.
- Blokker ym. 2018: Conventional Autopsy versus Minimally Invasive Autopsy with Postmortem MRI, CT, and CT-guided Biopsy. <https://doi.org/10.1148/radiol.2018180924>
- Bojic, Sanja ym.: Winter is coming: the future of cryopreservation. *BMC Biology* 19:56 (2021). <https://doi.org/10.1186/s12915-021-00976-8>
- Cryonics Institute Case 204. <https://cryonics.org/case-report/204-2/>
- Cryonics Institute Case 263. <https://cryonics.org/case-report/263-2/>
- Cryonics Wiki. 2026a. List of long-term care providers. Viimeksi muokattu 1.8.2026. https://cryonics.miraheze.org/wiki/List_of_long-term_care_providers (viitattu 11.8.2026).
- Cryonics Wiki. 2026b. Cryonics Germany. https://cryonics.miraheze.org/wiki/Cryonics_Germany (viitattu 11.8.2026).
- de Wolf, A.; Salmensuu, V. 2019. Medical Biostasis Protocol (V 1.0). https://www.researchgate.net/publication/344445997_Medical_Biostasis_Protocol
- Euroopan neuvoston sopimus ruumiiden kuljettamisesta (SopS 13/1989; ETS 80, Strasbourg 26.10.1973). <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1989/19890013>
- ESAVI/27984/2023. Aluehallintovirastojen terveydensuojelulain mukainen ohjeistus vainajien säilytyksestä, käsittelystä ja arkkuunhuollosta. Kirje 30.8.2023, ESAVI/27984/2023, ISAVI/6825/2023, LAAVI/985/2023, LSAVI/10741/2023, LSSAVI/12664/2023, PSAVI/9172/2023. Saatavilla evl.fi-sivustolla osoitteessa https://evl.fi/plus/wp-content/uploads/sites/3/2023/12/AVI_ohjekirje-2.pdf
- Garlick, Hattie. 2014. I drive a cryonics ambulance. *Financial Times*, 27.6.2014. <https://www.ft.com/content/7c735d00-fc21-11e3-ad9b-00144feab7de>
- Gerontologische Forschungs- und Aktionsgemeinschaft e. V. 2023. Was ist Kryonik? 2.10.2023. <https://verjuengungsforschung.de/was-ist-kryonik> (viitattu 11.8.2026).
- Grabherr ym. 2018: Postmortem CT Angiography Compared with Autopsy. <https://doi.org/10.1148/radiol.2018170559>
- Hautaustoimilaki (457/2003).
- HE 204/2002 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle hautaustoimilaiksi.

- Heinonen, Henri. 2026a: Hautaustoimilain viivytyskriteeri ja biologinen ajankulku. Artikkelikäsikirjoitus, arvioitavana 2026.
- Heinonen, Henri. 2026b: Vainajan kuljettaminen Suomesta ulkomaille kryosäilöntää varten. Artikkelikäsikirjoitus, valmisteilla 2026.
- ISAVI/8441/2023. KRYONIIKKAPOTILAAN SIIRTOKIELTO. Kirjevastaus 12.9.2023, ISAVI/8441/2023.
- Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä (101/2001).
- Laki kuolemansyyn selvittämisestä (459/1973).
- Lausuntopalvelu.fi: lausuntopyyntö 22.6.–12.8.2026.
- Luonnos hallituksen esitykseksi 2020 (VN/9812/2019), lausuntokierros 2020.
- Kansalaisaloite: Hautaustoimilakiin tulee sisällyttää myös kompostointihautaus ja vesituhkaus. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/14246>
- Luonnos hallituksen esitykseksi 22.6.2026 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetuksen muuttamisesta ja asetusmuistio 22.6.2026 (VN/31656/2025).
- Lupa- ja valvontavirasto: Hautaus. Vainajan toivomusten kunnioittaminen. <https://lvv.fi/hautaus>
- McKenzie, Andrew T. ym.: Structural brain preservation: a potential bridge to future medical technologies. *Frontiers in Medical Technology* 6:1400615 (2024). <https://doi.org/10.3389/fmedt.2024.1400615>
- Merimaa, Juha. 2007. Jäinen pää yli rajan. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/tiede/art-2000004510475.html>
- Pannullo ja Forte v. Ranska (37794/97), Euroopan ihmisoikeustuomioistuin 30.10.2001.
- Polat v. Itävalta (12886/16), Euroopan ihmisoikeustuomioistuin 20.7.2021.
- Re JS (Disposal of Body) [2016] EWHC 2859 (Fam), High Court of Justice, Family Division, 10.11.2016
- Sosiaali- ja terveysministeriö: hanke STM190:00/2025, VN/31656/2025. <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM190:00/2025>
- Terveysturvallisuuslaki (1280/1994).
- Tomorrow Bio: "Patient Countries." Documents and statistics for our patients. Tilastotieto 20.1.2025. <https://www.tomorrow.bio/documents> (viitattu 11.8.2026).
- Tyagi, Shakshi & Aditya, Ravi. 2025. "Virtopsy vs. Traditional Autopsy: A Review of Accuracy, Limitations, and Future Potential." *Journal of Forensic and Allied Sciences* 1(1), 24–31. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16934132>